

Konrad Zacharski

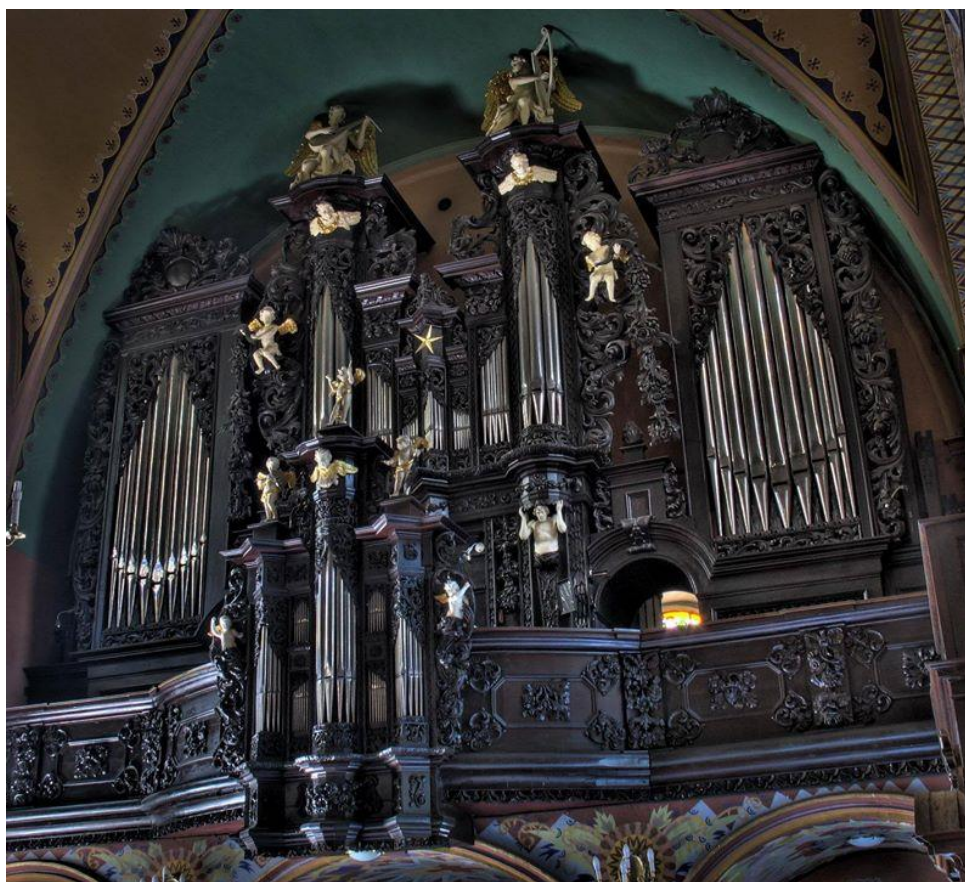
Anioły duże i małe

Objazd zabytkoznawczy. Grupa studentów “okupuje” kościół, który został wybrany jako obiekt zainteresowania. Utworzone podgrupy mają za zadanie “zbadać” i opisać wybrane elementy wystroju kościoła: ołtarz główny, ołtarze boczne, konfesjonał, chrzcielnicę, ambonę, itp. Po całym dniu pracy nadchodzi czas na prezentację i wspólne omówienie opisów przygotowanych przez poszczególne podgrupy. Jedna z nich opisuje ołtarz boczny, słyszymy: “... obraz umieszczony w centrum ołtarza flankowany naturalnych rozmiarów figurami Aniołów...”. Chyba wszyscy słuchający, gdyby nie widzieli tego ołtarza, byłiby w stanie wyobrazić sobie jego wygląd na podstawie tego opisu. Wszyscy oprócz prowadzącej, która pyta: “Figury Aniołów naturalnych rozmiarów? Czy Państwo widzieli kiedyś Anioła? Bo ja nie. Skąd wiadomo jakie rozmiary ma Anioł?”. No fakt. Przecież żeby stwierdzić, że coś jest naturalnych rozmiarów, trzeba wiedzieć jak to “coś” wygląda w rzeczywistości. Konsternacja i uśmiech, bo chyba wszyscy padliśmy ofiarą powszechnego wyobrażenia Aniołów - istot, które bardzo często na obrazach czy w rzeźbach przedstawiane są jako postacie bardzo podobne do ludzi, tyle tylko, że z aureolami i skrzydłami. Każdy z nas prawdopodobnie w opisie tego typu popełniłby taki sam błąd. Ja w każdym razie chyba tak. Oczywiście do czasu opisanego powyżej wydarzenia, bo od tamtej pory pilnuję się, żeby nie wpaść w tę, w sumie dość zabawną, pułapkę.

Jaki to ma związek z organami? Może nie bardzo ścisły, ale jednak. Prospekty organowe ozdabiane bywają malowidłami bądź rzeźbami przedstawiającymi Aniołów. Znajdziemy tutaj zarówno pojedyncze postacie, jak i całe grupy tworzące np. orkiestrę anielską. Trzeba uważać, aby opisując taki prospekt nie wpaść w podobną pułapkę i nie ocenić wielkości figur Aniołów przez

pryzmat naszych, niemających nic wspólnego z rzeczywistością, wyobrażeń tych Duchów. Piszę o tym dlatego, że zostałem w pewnym sensie sprowokowany w trakcie poszukiwania materiałów do poprzedniego tekstu (o organach lokowanych w kościołach po stronie Epistoły i Ewangelii). Natknąłem się bowiem na opis, w którym wspomniano o naturalnej wielkości orkiestrze anielskiej. Od razu przypomniała mi się sytuacja opisana powyżej. I to nie jest odosobniony przypadek, bo przykładów tego typu można np. w internecie znaleźć dużo więcej. I nie chodzi tutaj o to, żeby znęcać się nad tymi, którzy wpadają w tę pułapkę, tylko o to żeby samemu nie dać się w nią złapać. Autorzy opisów na które trafiłem, jak sądzę, nie brali udziału w opisanym na wstępie objeździe, bo chyba zapamiętaliby płynącą z tamtej sytuacji naukę tak jak ja. Teraz już zawsze gdy natykam się (oczywiście w opisach) na naturalnych rozmiarów postacie Aniołów, czy to pojedyncze, czy to w grupach, przychodzą mi do głowy dwa wyjaśnienia: albo opisującego tę rzeczywistość człowieka nieco poniosło i zupełnie nieświadomie wpadł w pułapkę uproszczeń i skrótów myślowych, albo też osoba ta wie coś więcej niż my wszyscy – śmiertelnicy, którzy Anioły widują raczej rzadko 😊;-)

Przykładem prospektu zdobionego różnymi przedstawieniami Aniołów może też być ten z Konkatedry w Żywcu. Różnej wielkości anioły, aniołki, putta... czy któreś z nich są naturalnych rozmiarów? Kto to wie?

■ **il.1.** Konkatedra Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Żywcu - prospekt organów.

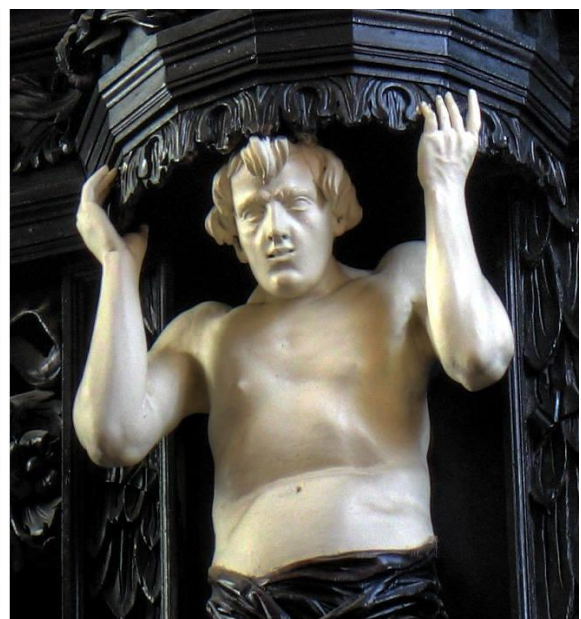
■ **il.2.** *Organy Konkatedry Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Żywcu - detal: orkiestra anielska w zwieńczeniu Rückpositivu.*

Oprócz Aniołów na prospektach odnajdujemy często również przedstawienia św. Cecylii oraz króla Dawida. Idąc głównym tropem tego tekstu trzeba przyznać, że akurat w przypadku tych postaci nie mamy problemu opisanego powyżej, bo relację między wielkością posągu czy malowidła a wielkością przedstawionej postaci jesteśmy w stanie uchwycić. Wszak byli to ludzie. I oczywiście można się spierać czy osoby te były niskie czy wysokie, szczupłe czy raczej krępe, itd., ale skoro byli to ludzie, to można zaryzykować ocenę np. wielkości posągu jako naturalnych bądź ponadnaturalnych rozmiarów (lub też można mówić o miniaturze). W przypadku Aniołów, jak już wiemy, taki zabieg jest bardzo ryzykowny, bo dla śmiertelników nieweryfikowalny.

Już całkiem na marginesie rozważania o Aniołach, ale wciąż w kontekście przywołanego powyżej prospektu żywieckiego, zwróćmy jeszcze uwagę na inne postacie, które odnajdziemy w jego dekoracji. Chodzi o dwa atlanty dźwigające boczne wieże sekcji głównej organów. Atlant to postać muskularnego mężczyzny podtrzymującego na głowie, rękach bądź barkach jakiś element architektury, np. balkon, wykusz, belkowanie czy, tak jak tutaj, wieżę piszczalkową. Skoro jest to przedstawienie mężczyzny to naturalnie kusi nas aby ocenić czy jest to postać naturalnych rozmiarów czy też nie. Wydaje się, że niczym nie ryzykujemy. Ale kto wie czy zaraz ktoś, kto być może “uczepi się” pochodzenia nazwy tego detalu architektonicznego, nie zarzuci nam również i tutaj swego rodzaju nadinterpretacji. Bo atlant to z jednej strony element architektoniczny, ale z drugiej - Atlant/Atlas to postać mitologiczna - gigant nieznanych nam przecież rozmiarów... czyżby ten sam dylemat co w kwestii Aniołów?... a może to już przesadna ostrożność? Na koniec tej dygresji o atlantach zwróćmy jeszcze uwagę na rękę jednego z nich (tego na zdjęciu po lewej).

■ **il.3.** *Prospekt organów Konkatedry Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Żywcu - detal: atlant podtrzymujący jedną z wież piszczalkowych.*

■ **il.4.** *Prospekt organów Konkatedry Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Żywcu – detal: atlanty podtrzymujące wieże piszczalkowe.*

Nie jest łatwo tak ułożyć przedramię (wiem bo próbowałem), a w dodatku tak wygiętą ręką podtrzymywać jeszcze ciężką wieżę?... Wygląda na to, że przytrafił się tutaj kiedyś jakiś dość poważny wypadek i złamana ręka być może została nie najlepiej “poskładana”.

Źródła ilustracji:

naglówek: <http://www.stickpng.com/cat/religion/christianity?page=1> [13.01.2019] kompilacja grafik

il.1. K. Zacharski

il.2. K. Zacharski

il.3. K. Zacharski

il.4. K. Zacharski